

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการจัดการจัดการกิจกรรมการพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
วิธีเรียนแบบทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคกลาง ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจัดนำเสนอเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

1. ความเป็นมาของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
2. การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีเรียนทางไกล
และเกณฑ์การจัดการจัดการกิจกรรมการพบกลุ่ม

1. หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนวิธีเรียนแบบทางไกล
2. ขั้นตอนการเรียนทางไกล
3. สื่อการเรียนทางไกล
4. รูปแบบการเรียนทางไกล
5. การพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
6. ครูประจำกลุ่มการเรียนทางไกล
7. เกณฑ์การจัดการจัดการกิจกรรมการพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 1 การศึกษานอกโรงเรียนสาธิต

1. ความเป็นมาของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสาธิต

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสาธิตของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในอดีต ได้จัดดำเนินการ 3 รูปแบบ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง, 2530) คือ

- 1.1 การศึกษาผู้ใหญ่ภาคค่ำ
- 1.2 การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์
- 1.3 การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก (เดิมมีชื่อเรียกว่าการสอนเทียบความรู้ชั้น ม.3 และ ม.6)

การจัดการศึกษาทั้ง 3 วิธีนี้ จัดให้มีการจัดการเรียนการสอนเป็น 3 วิธี คือ

1. วิธีเรียนแบบชั้นเรียน
2. วิธีเรียนแบบทางไกล
3. วิธีเรียนแบบด้วยตนเอง

ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนวิชอื่นในเวลาเดียวกันได้ทั้ง 3 วิชา และเมื่อนักศึกษาสอบได้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนดก็จะจบหลักสูตรได้แต่ละระดับ ซึ่งการเรียนทั้ง 3 วิชา นี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละวิชาเรียน ดังนี้

1. วิชาเรียนแบบชั้นเรียน (สร.) ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติดังนี้

- 1.1 ฟังคำบรรยายในชั้นเรียนตามหมวดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนในเวลาค่า
- 1.2 เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 1.3 วัดผลและเก็บคะแนนระหว่างภาคเรียน
- 1.4 เข้าสอบปลายภาคเรียน

2. วิชาเรียนทางไกล (ทก.) ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติดังนี้

- 2.1 ศึกษาบทเรียนด้วยตนเอง
- 2.2 ฟังรายการวิทยุเพื่อเสริมความรู้จากบทเรียน
- 2.3 พบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 2.4 ทำกิจกรรมและทดสอบย่อยเพื่อเก็บคะแนนสะสมระหว่างภาคเรียน
- 2.5 เข้าสอบปลายภาคเรียน

3. วิธีเรียนด้วยตนเอง (คอ.) ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติดังนี้

- 3.1 ศึกษาตำราหรือแบบเรียนด้วยตนเอง
- 3.2 ฟังรายการวิทยุเสริมความรู้ (ถ้ามีเวลา)
- 3.3 พบกลุ่มเพื่อร่วมกิจกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 3.4 เข้าสอบปลายภาคเรียน

การศึกษาทั้ง 3 วิธี แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระดับ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยจึงจะกล่าวเฉพาะการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น

2. การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้สำหรับผู้ที่พ้นการศึกษาภาคบังคับแล้ว หรือผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนได้รับการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการศึกษาให้สูงขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักการและจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน : 2534)

2.1 หลักการของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้

- 2.1.1 เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติม อันเป็น

พื้นฐานให้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพตามความสามารถ ความสนใจ และความถนัด ตลอดจน
รู้จักหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการที่จะใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกงานอาชีพ หรือเพื่อปรับปรุงและส่งเสริม
เสริมอาชีพที่กำลังทำอยู่แล้วให้ดีขึ้น

2.1.2 เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานสำหรับปรับปรุงการดำเนินชีวิตของตน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อมและวิทยาการใหม่ ๆ

2.1.3 เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างความเป็นเอกภาพของชาติ สอดคล้องกับสภาพการแก้ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น

2.1.4 เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาบุคลิกภาพในด้านจริยธรรม วัฒนธรรม ค่านิยม เจตคติและพฤติกรรมในแนวทางอื่นเป็นการช่วยพัฒนาประเทศ

2.1.5 เป็นการศึกษาที่จัดให้ประสานสัมพันธ์กันทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าหลักการของหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เป็นการศึกษาที่จัดเพื่อให้ผู้เรียนนำประสบการณ์จากการเรียนไปใช้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งควรต้องมาศึกษารายละเอียดของจุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญที่จะกล่าวต่อไปนี้

2.2 จุดมุ่งหมายหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.2.1 ให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงกระบวนการคิด ซึ่งมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม และวิชาการ

2.2.2 มีความรู้ ทักษะเพียงพอแก่การประกอบอาชีพ การศึกษาเพิ่มเติม และวัฒนธรรมอันดีงาม

- 2.2.3 เห็นคุณค่าและดำรงไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรม
อันดีงาม
- 2.2.4 เข้าใจปัญหาบ้านเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รู้จักพิจารณา
และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- 2.2.5 เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิ หน้าที่ของพลเมือง
ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 2.2.6 มีเจตคติที่ดีต่อสัมมาอาชีวะ ฝึกให้ขยันอดทนและประหยัด ตลอดจนรู้จัก
สงวนบำรุงและรักษาสาธารณสมบัติและทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จากการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่ง
มีการจัดการเรียนการสอน 3 รูปแบบ คือ แบบชั้นเรียน แบบทางไกล และแบบเรียนด้วยตนเอง
ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ด้วยกัน คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยม
ศึกษาตอนปลาย เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความพร้อมและความสนใจ
เพื่อให้สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการนำเอาความรู้ที่ได้รับไปเลือกประกอบอาชีพ อันเป็นประโยชน์
ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม ดังนั้นการจัด
กิจกรรมการพบกลุ่ม จึงมีความสำคัญ ซึ่งครูประจำกลุ่มหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องรู้วิธีการจัดกิจกรรม
เพื่อการคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ทำให้นักศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 2 การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล เป็นการจัดการศึกษาสายสามัญ
วิธีหนึ่งใน 3 วิธีการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

พ.ศ. 2530 ซึ่งการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญได้รับการปรับปรุง และจะได้นำเสนอรายละเอียดในหัวข้อ หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนวิธีเรียนทางไกล ขั้นตอนการศึกษาทางไกล สื่อการเรียนทางไกล รูปแบบการเรียนทางไกล การพบกลุ่มทางไกล ครูประจำกลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา : 2535)

1. หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนวิธีเรียนทางไกล มีดังนี้

1.1 เป็นการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสม ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุ และการจัดกลุ่มผู้เรียน โดยมีครูประจำศูนย์การเรียนเป็นผู้ประสานในการจัดกิจกรรมกลุ่ม วิทยากรสอนเสริม รวมทั้งสื่อประกอบต่าง ๆ เช่น เอกสารเสริม แบบฝึกหัด และสมุดกิจกรรม เทปคาสเซต วีดีทัศน์ ศูนย์การเรียน ตลอดจนแหล่งวิทยากรต่าง ๆ

1.2 เป็นการเรียนแบบระบบเปิด คือ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้อย่างทั่วถึง คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนได้ทุกสถานที่ ทุกเวลาตามความสะดวกของผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัด

1.3 เป็นการเรียนที่มุ่งเน้นการพึ่งตนเอง คือ ให้ผู้เรียนวางแผนและวิธีการเรียนด้วยตนเองโดยใช้สื่อประสม

2. ขั้นตอนการเรียนทางไกล

การเรียนการสอนของวิธีเรียนทางไกล เป็นการศึกษาเอกสารประกอบการเรียน เช่น ชุดการเรียน สื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารเสริม คู่มือเรียน แบบฝึกหัด การศึกษาจากการฟังวิทยุ หรือ

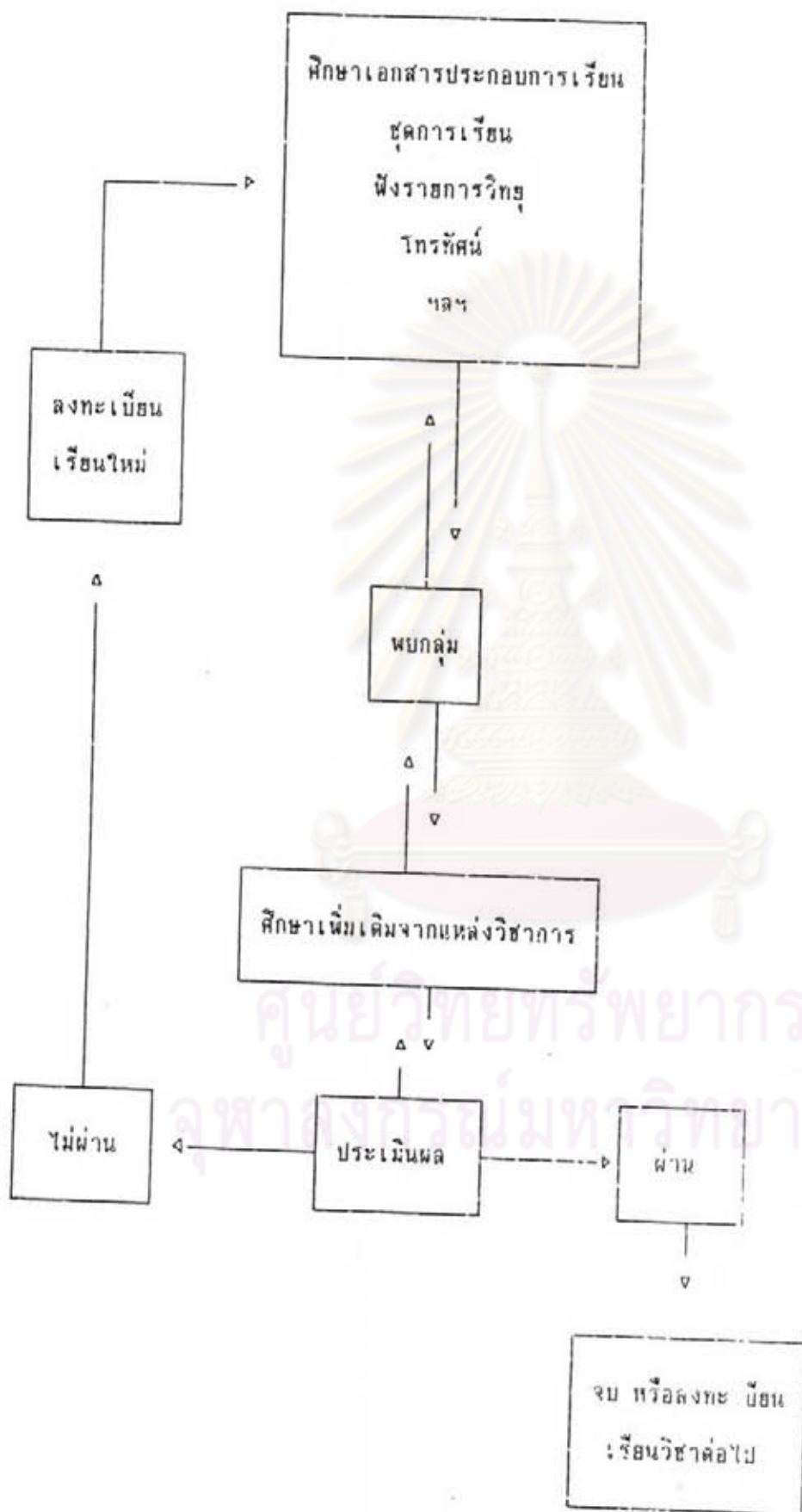
โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ เทปคาสเซต การจัดกลุ่มผู้เรียน โดยมีครูประจำกลุ่มเป็นผู้ประสานกิจกรรมกลุ่ม รวมทั้งการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งวิชาต่าง ๆ และประเมินผลการเรียน เมื่อเรียนครบตามเกณฑ์ที่กำหนดก็จะจบหลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ ซึ่งพอสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังแผนภูมิที่ 1

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการเรียนทางไกล

3. สื่อการเรียนทางไกล

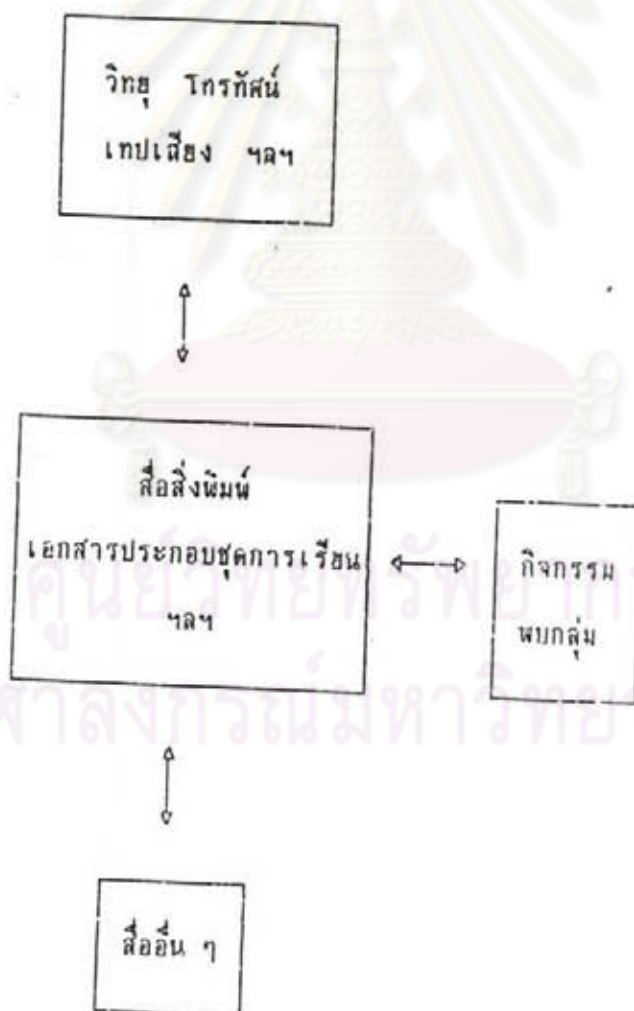
การเรียนทางไกล เป็นการเรียนโดยใช้สื่อประสม ซึ่งประกอบด้วยสื่อหลัก สื่อเสริม และการพบกลุ่ม (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2535)

3.1 สื่อหลัก ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ ชุดการเรียน เอกสารประกอบทางเรียน ฯลฯ

3.2 สื่อเสริม ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ เทปคาสเซต ฯลฯ

3.3 การพบกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่ร่วมกันตามเวลาที่กำหนด เพื่อให้แก่ศึกษาได้มีโอกาสพบปะรู้จัก ค้นคว้า ผักกระบวนความคิด การตัดสินใจแก้ปัญหา และการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงขั้นตอนการใช้สื่อการเรียนทางไกล

4. รูปแบบการเรียนทางไกล

ในการเรียนโดยวิธีเรียนทางไกล ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตัวดังนี้

- 4.1 ศึกษาบทเรียนด้วยตนเอง
- 4.2 ฟังบทเรียนจากรายการวิทยุ เพื่อเสริมความรู้จากบทเรียน
- 4.3 พบกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด โดยมีครูประจำกลุ่มเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอนทางไกล
- 4.4 ทำกิจกรรมและทดสอบข้อสอบเพื่อเก็บคะแนนระหว่างภาคเรียน
- 4.5 เข้าสอบปลายภาคเรียน

5. การพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "กลุ่ม" ไว้มากมายซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2528) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง การรวมตัวของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยสมาชิกในกลุ่มจะต้องมีจุดประสงค์ที่แน่นอนร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ต่อกันในระดับหนึ่ง คือ สามารถพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันและกันได้

พนม ลิ้มอารีย์ (2520) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ได้มา
ร่วมกัน และมีการแสดงในลักษณะที่เป็นการปะทะสังสรรค์

เดวิส (Davis : 1963 อ้างถึงใน ถิรภัทร์ สุวรรณชาติ : 2537) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด

ส่วน "กระบวนการกลุ่ม" นั้น หมายถึง กระบวนการที่กลุ่มผู้เรียน ผู้สอนเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น เป็น การฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ฝึกทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ รู้จักคิด ตัดสินใจ เพื่อให้ ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเองได้ (อุดม เข้มกวีวงศ์ : 2529)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.1 ลักษณะการพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

การพบกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ พบได้ 3 ลักษณะ คือ

- ลักษณะที่ 1 พบกลุ่มรายสัปดาห์ สัปดาห์ละครั้ง ครั้งละไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง
- ลักษณะที่ 2 พบกลุ่มรายปักษ์ ปักษ์ละครั้ง ครั้งละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง
- ลักษณะที่ 3 พบกลุ่มเป็นรายเดือน เดือนละครั้ง ครั้งละ 2 วัน วันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

5.2 เกณฑ์การพบกลุ่ม

ต้องมีเวลาพบกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมกลุ่มไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ของเวลาเรียนจึงจะมี
สิทธิสอบปลายภาค

6. ครูประจำกลุ่มการเรียนทางไกล

ครูประจำกลุ่ม ตามความหมายของกรมการศึกษานอกโรงเรียน คือผู้ผ่านการอบรมและ
ได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับวิธีการเรียนทางไกลในระดับท้องถิ่น

6.1 คุณสมบัติของครูประจำกลุ่ม

จากการที่รูปแบบการเรียนทางไกลให้ความสำคัญแก่การพบกลุ่ม และมีการกำหนดขั้นตอน

การพบกลุ่ม ดังนั้น ครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิถีเรียนทางไกลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และมีความเสียสละอย่างใหญ่หลวงในการทำงานที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้นกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2529) ได้ให้ความเห็นว่าครูประจำกลุ่มควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีบุคลิกดี มีความประพฤติดี เป็นที่ศรัทธาเชื่อถือของประชาชนในท้องถิ่น
2. มีความรู้ ความสามารถเหมาะสม มีวุฒิตามเกณฑ์ที่ระบุในระเบียบ
3. เป็นบุคคลที่มีความสนใจในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนโดยวิถีเรียนทางไกล
4. อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
5. หากเป็นบุคคลที่ทำงานประจำ ต้องได้รับอนุญาตจากผู้นั่งดับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร
6. เป็นผู้ที่ไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ

นอกจากนั้น ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2535) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของครูประจำกลุ่ม ในแต่ละระดับชั้นดังนี้

1. ครูประจำกลุ่มระดับประถมศึกษา ต้องมีพื้นฐานความรู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าเป็นอย่างต่ำ
2. ครูประจำกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องมีพื้นฐานความรู้จบปริญญา หรือเทียบเท่าเป็นอย่างต่ำ
3. ครูประจำกลุ่มระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องมีพื้นฐานความรู้จบปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ

6.2 บทบาทหน้าที่ของครูประจำกลุ่ม

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา (2535) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของครูประจำกลุ่มมี

8 ประการคือ

1. ประชาสัมพันธ์การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบ
2. ทำหน้าที่ครูธุรการของกลุ่ม เช่น จัดทำบัญชีนักศึกษา แผนการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มแนะแนว แนะนำและตรวจสอบการขึ้นทะเบียน-ลงทะเบียนของนักศึกษา
3. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น เพื่อขอความร่วมมือและให้การสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มของนักศึกษาทางไกล
4. พบกลุ่มผู้เรียนเพื่อทำกิจกรรมกลุ่มตามระยะเวลาที่กำหนด
5. ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือการเรียนการสอนของนักศึกษา
6. ตรวจสอบแบบฝึกหัด ข้อทดสอบ จัดทำคะแนนระหว่างภาคเรียน
7. รายงานผลการปฏิบัติงานถึงศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ภายในวันที่ 5 ของทุกเดือน
8. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมอบหมาย

6.3 การเตรียมการพบกลุ่ม

ในการพบกลุ่มแต่ละครั้ง ครูประจำกลุ่มจะต้องเตรียมการเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2535)

1. กำหนดวัตถุประสงค์การพบกลุ่มแต่ละครั้งในกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม หลังการแก้ปัญหาการเรียนแล้วให้ชัดเจน
2. เตรียมประเด็นอภิปราย กิจกรรมและขั้นตอนที่จะให้นักศึกษาทำ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้
3. เตรียมการว่าจะสรุปและเสริมความรู้อะไร อย่างไรแก่นักศึกษา หลังจากให้นักศึกษาทำกิจกรรมจบลง
4. เตรียมวิธีการที่จะประเมินผลว่า นักศึกษาทำกิจกรรมแล้วบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
5. เตรียมกิจกรรมต่อเนื่องที่จะให้นักศึกษาไปทำหรือจะต้องเตรียมมาทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

7. เกณฑ์การจัดกิจกรรมการพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

7.1 หลักการและเหตุผล

การจัดกิจกรรมการพบกลุ่มตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เป็นการทำกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการจบหลักสูตรในแต่ละระดับ ดังนั้นกิจกรรมการพบกลุ่มจึงต้องจัดเป็นกิจกรรมบังคับตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญทุกระดับ และทุกวิธีเรียนให้เป็นไปตามหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยแบ่งเนื้อหากิจกรรมเป็น 2 ตอน คือ ภาคทฤษฎี และ ภาคปฏิบัติ การจัดกิจกรรมการพบกลุ่มนี้จึงนับว่าเป็นเอกลักษณ์ของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ที่จะส่งผลให้นักศึกษาได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม ให้ดีขึ้น ๆ ขึ้นต่อไป

7.2 ปัจจัยความเชื่อพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งมีหลักการและเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญา หรือความเชื่อพื้นฐานของกระบวนการแก้ปัญหา "คิดเป็น" ซึ่งต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลให้รอบคอบทั้ง 3 ด้านดังกล่าวแล้ว และนำข้อมูลมาอภิปรายร่วมกันในกลุ่มให้ชัดเจน ก็จะทำให้สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันในระบบกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มี

7.4 ลักษณะสำคัญของการจัดกิจกรรมการพบกลุ่ม

ลักษณะสำคัญของการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีดังนี้

1. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ใช้กระบวนการกลุ่ม โดยมีประชาชนเข้าร่วมสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการอย่างชัดเจน
2. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ใช้หลักการประสานงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมส่วนรวมและชุมชน

3. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่นำไปสู่การแก้ปัญหา ส่งเสริม สนับสนุน หรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น

4. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ผ่านการพิจารณาวิเคราะห์ อภิปรายจากกลุ่มให้เป็นกิจกรรมหรือโครงการ สามารถนำไปดำเนินการได้

5. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ได้ปรึกษาหารือ และได้รับการรับรองจากหัวหน้าสถานศึกษา

6. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ไม่มีคำตอบแทนใด ๆ สำหรับนักศึกษา แต่ได้ผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และนักศึกษาผู้รับผิดชอบ จะได้จำนวนหน่วยกิจกรรมตามที่ได้รับอนุมัติโครงการ

7. เป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมการนำความรู้จากการเรียนไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

กิจกรรมการพบกลุ่มความหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมการพบกลุ่มที่อยู่ในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีกิจกรรมกลุ่มแตกต่างกันออกไปตามวิธีเรียน

2. กิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกิจกรรมที่เป็นเงื่อนไขของการจบหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ

7.4 วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

การจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้มีโอกาสนำใช้กระบวนการกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ โดยฝึกทักษะ ความมีเหตุผล การคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
2. เพื่อส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคม และเกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และสังคมอย่างแน่นแฟ้น และมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน
3. เพื่อปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักทำนุบำรุงศาสนา มีระเบียบ วินัย มีความรับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

7.5 กิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ลักษณะการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต จัดเป็น 2 ตอน คือ ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ดังนี้

ภาคทฤษฎี

จุดประสงค์พร้อมขอบข่ายเนื้อหา ดังนี้

1. เพื่อให้รู้โครงสร้าง และกิจกรรมการพบกลุ่ม

2. เพื่อให้รู้บทบาทผู้นำ ผู้ตามที่ดี
3. เพื่อให้ตระหนักถึงประโยชน์ของการพบกลุ่ม
4. เพื่อให้รู้บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม
5. เพื่อให้รู้กระบวนการคิดเป็น คำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต
6. เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม
7. เพื่อให้รู้หลักการและประโยชน์ของการมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถนำไปใช้ในการ

ดำเนินชีวิต

8. เพื่อให้รู้วิธีการเขียนโครงการ
9. เพื่อให้ตระหนักถึงการวางแผน และประโยชน์ของการวางแผน
10. เพื่อให้เข้าใจและสามารถใช้กระบวนการกลุ่มในการคิด และแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนหรือสังคม
11. เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ภาคปฏิบัติ

ประกอบด้วยข้อขอบข่ายเนื้อหา ดังนี้

1. กิจกรรมทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนยึดมั่นในศาสนา และปลูกฝังค่านิยมที่ดี เชื้อธำรงรักษาไว้ทั้งศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น และของชาติ
2. กิจกรรมพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาและบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมหรือทำให้สังคมและชุมชนดีขึ้น

3. กิจกรรมสนับสนุนการศึกษานอกโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นสนับสนุนงานการศึกษา
นอกโรงเรียนตามโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้จัดทำขึ้น

โดยปกติแล้วการจัดการศึกษาผู้ใหญ่จะแบ่งตามลักษณะวิชา และเป้าหมายของการจัดสอน
เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ
2. การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสายสามัญ ดังนั้นจึงจะกล่าวถึงการศึกษา
นอกโรงเรียนสายสามัญเท่านั้น

คณะกรรมการดำเนินการศึกษาและร่างโครงการพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน (2518)
ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ไว้ดังนี้

1. แก้อาการไม่รู้หนังสือ และป้องกันการลืมหนังสือ
2. ให้ผู้รู้หนังสือแล้วได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม
3. ส่งเสริมความคิด ความสามารถ ทางด้านวัฒนธรรม ศาสนา ศิลปะ พลานามัย และการ
วางแผนครอบครัว
4. ให้ประชาชนมีความเข้าใจและสามารถปรับปรุงตัวให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2526) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยม

ศึกษาดอนปลายนี้เป็นการศึกษาขั้นต่อเนื่อง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการจัดการศึกษาระดับนี้ เพื่อให้ผู้ที่เรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว ได้มีโอกาสเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป และเพื่อจะได้มีโอกาสต่อในชั้นอุดมศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจึงเหมือนกับหลักสูตรของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายภาคปกติ คือ

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ ในวิชาชีพเพียงพอแก่การดำเนินชีวิต มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รู้ช่องทางในการประกอบสัมมาอาชีพที่เหมาะสมกับคน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อท้องถิ่น และประเทศชาติ
2. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม ชรามชาติ รู้จักใช้ และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

7.6 การวางแผนการพบกลุ่ม

ผู้วางแผนการพบกลุ่ม คือ ครูประจำกลุ่มร่วมกับนักศึกษาในกลุ่ม ซึ่งจะต้องร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มไว้ตลอดภาคเรียน โดยวางแผนกิจกรรมพบกลุ่มทางวิชาการและวางแผนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม โดยศึกษาปัญหาจากผู้เรียน ท้องถิ่น หรือสังคมโดยรวม การวางแผนการพบกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ให้ชัดเจน มีการเตรียมสรุป เสริมความรู้ เตรียมการประเมินผล และกิจกรรมต่อเนื่อง

7.7 ขั้นตอนของกิจกรรมการพบกลุ่ม

ในการพบกลุ่มแต่ละครั้ง จะมีการดำเนินการดังนี้

1. กิจกรรมนำ คือ การทักทายผู้เรียนหรือจัดนันทนาการสั้นๆ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่กิจกรรม
2. กิจกรรมการแก้ปัญหาการเรียน มี 3 ขั้นตอน คือ
  - ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมปัญหาการเรียนจากนักศึกษา
  - ขั้นตอนที่ 2 จำแนกกลุ่มปัญหาเป็น 3 ระดับ คือ กลุ่มปัญหาง่าย ยาก และยากมาก
  - ขั้นตอนที่ 3 แก้ปัญหาโดยการจับคู่ ผู้รับออก อธิบาย อภิปราย หรือซักถามนักศึกษา ครู หรือวิทยากร
3. กิจกรรมนันทนาการสั้นๆ เพื่อคืนเวลา และผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำกิจกรรมเมื่อกิจกรรมช่วงหนึ่งๆ จบลง
4. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม มี 3 ขั้นตอน คือ
  - ขั้นตอนที่ 1 เสนอประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยครูประจำกลุ่มหรือนักศึกษาเป็นผู้นำเสนอประเด็น
  - ขั้นตอนที่ 2 จัดลำดับปัญหาและแบ่งกลุ่มย่อยอภิปรายเพิ่มเติมและสรุป
  - ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางแก้ปัญหาในกลุ่มใหญ่ อภิปรายเพิ่มเติมและสรุป
5. กิจกรรมต่อเนื่อง ได้แก่ การมอบหมายงานให้ไปศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติม และ/หรือการร่วมทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน เช่น กิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมด้านศาสนา ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ โดยร่วมกันทำโครงการเสนอครูประจำกลุ่ม และหัวหน้าสถานศึกษา เพื่อขออนุมัติก่อนปฏิบัติ ซึ่งโครงการเหล่านี้ ควรจัดในชุมชนของนักศึกษาเอง

จากการศึกษาเกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนสามัญ วิถีเรือนทางไกล เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ และจัดกลุ่มผู้เรียน โดยผู้เรียนศึกษาบทเรียนจากเอกสารประกอบการเรียน และฟังรายการวิทยุ โดยครูประจำกลุ่มเป็นผู้ประสานกิจกรรมและประเมินผลการเรียน ให้เป็นไปตามเกณฑ์การจัดกิจกรรมที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด ซึ่งกิจกรรมการพบกลุ่มเป็นกระบวนการกลุ่มที่นำไปสู่การฝึกทักษะ ความมีเหตุผล การคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาชุมชน และสังคม รวมทั้งปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักทำนุบำรุงศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี มีระเบียบ วินัย ความรับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

อุษา เทียนทอง (2530) ได้ทำการศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมการพบกลุ่มของนักศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ระดับที่ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ในเขตภาคกลาง พบว่า การจัดกิจกรรมการพบกลุ่มของครูประจำกลุ่มนั้น ผู้เรียนต้องการให้ครูประจำกลุ่มสอนเน้นเฉพาะวิชาการมากกว่าการทำกิจกรรมต่างๆและครูประจำกลุ่มก็คอยทักษะในการจัดกิจกรรมด้านต่างๆ ที่เป็นการชักจูงให้นักศึกษาเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องการเรียนการสอน โดยกระบวนการกลุ่ม

สันต์ ชรรรมบำรุง (2532) พบว่า การเรียนการสอนเป็นงานสำคัญที่สุดของสถาบันการศึกษาทุกระดับ จัดเป็นระบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับสภาวะแวดล้อมอื่นๆ สอดคล้องกับเล็กซ์ (LEX : 1975) ที่พบว่า นักศึกษาต้องการกระบวนการปฏิบัติจริงมาก เพราะมีโอกาสได้แสดงความสามารถของตนเอง

ลีวีนาดู ราชเคิม (2534) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นในการพบกลุ่มของนักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาทางไกล ในเขตการศึกษาภาค 3 ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นว่าต้องการให้ครูประจำกลุ่มกระตุ้นให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง จากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อเป็นการฝึกให้นักศึกษามีนิสัยรักการอ่าน รู้จักค้นคว้าหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางและรู้อย่างลึกซึ้ง

กิริภักดิ์ สุวรรณชาติ (2537) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาการพบกลุ่มของนักศึกษาผู้ใหญ่ทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ครูประจำกลุ่มขาดเทคนิคในการนำเข้าสู่กิจกรรม ไม่แจ่มแจ้งจุดประสงค์ในการกิจกรรมการพบกลุ่มและครูประจำกลุ่มขาดทักษะกระบวนการในการจัดกิจกรรมพบกลุ่ม

สุจิตรา จันทรวिकास (2537) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของครูประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของตนเอง ผู้ดำเนินงาน และนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการกลุ่มในด้านกิจกรรมการพบกลุ่มนั้น มีส่วนช่วยกระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพบกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญต่อการเรียนการศึกษานอกโรงเรียนวิธีแบบเรียนทางไกล

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮูล (Houle : 1961) ได้ทำการศึกษาสำนึกนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เข้าศึกษาต่อในโครงการการศึกษาผู้ใหญ่มหาวิทาลัยชิคาโก ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีเป้าหมายของตนเองว่า เข้าร่วมโครงการเพราะคิดว่าสามารถตอบสนองความต้องการและความสนใจของตนเอง เพื่อมุ่งกิจกรรมที่

เพราะต้องการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมโดยมุ่งเน้นเรื่องมนุษยสัมพันธ์ และเพื่อมุ่งการเรียนรู้ต้อง
ได้รับความรู้และทักษะต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้เพื่อไปประกอบอาชีพ

เทรปปา และไฟร์ค (Treppa and Frike : 1972) ได้ศึกษาการฝึกอบรมโดยใช้
กระบวนการกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกมีความเข้าใจในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่ม
รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง และเห็นคุณค่าในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

บีเคอร์ และคาร์เคนวัลด์ (Beder and Darkenwald : 1982) ได้ศึกษาความแตกต่าง
ของวิธีการสอนของเด็กและผู้ใหญ่ พบว่า ในการสอนผู้ใหญ่จำเป็นต้องใช้วิธีเรียนแบบอภิปราย และ
ต้องใช้เทคนิคการสอนหลายๆ วิธี ต้องสามารถยืดหยุ่นได้ นอกจากนี้ ครูยังต้องปรับปรุงเพื่อค้นหาการ
เรียนที่สัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า กิจกรรมการ
พบกลุ่มเป็นส่วนสำคัญต่อการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียน วิธีเรียนแบบทางไกล ซึ่งครูประจำ
กลุ่มจะต้องมีทักษะ ต้องใช้เทคนิคการสอนหลายๆ วิธี ที่สามารถยืดหยุ่น และกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการ
เรียนรู้ โดยการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่างๆ ตามความต้องการและความสนใจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย